

ПРОДУКТ И БЛАГО

Направено е концептуално разграничение между продукта и благо като фундаментални понятия на икономическата теория и практика, вземайки под внимание положението, че благо е по-широко явление от продукт. Обоснована е подробна систематизация на двете понятия, както и на свързаните с тях ефикасност и ефективност. За целта са приложени шест типа класификации: субстанциална, креативна, функционална, възпроизводствена, предметна и системна. Прецизирано е разграничението, което се прави между материално и нематериално благо. Очертано е различието между производителния и непроизводителния труд и са посочени групите от блага и продукти, при чието създаване трудът е производителен, и тези, при които той е непроизводителен. Подкрепено е нетрадиционното схващане, че трудът в науката, образованието и медицинското обслужване е производителен и следователно създава не само нова полезност, но и нова стойност. Евентуалното приемане на тази концепция променя начина за измерване на брутният вътрешен продукт, националният доход, добавената стойност и икономическият растеж, както и подхода за определяне на границата между първичното разпределение и преразпределението на доходите.

JEL: A10; D00; E00

Продуктът и благо са едни от фундаменталните понятия на икономическата теория. С основание се смята, че благо е по-широко понятие от продукта, което означава, че продуктът е винаги благо, но не всяко благо е продукт. В икономическата теория и практика обаче няма достатъчна яснота относно точните очертания на общото и различното между тях, което се отразява неблагоприятно върху измерването на редица макроикономически и микроикономически величини. В резултат от това се изкривява реалната картина на икономическата действителност, което става пречка за правилната оценка на тенденциите в нейното развитие и за вземането на обосновани икономически решения. Формираната при такива условия макроикономическа политика се оказва неефективна. Целта тук е да се изградят такива теоретични класификации на продукта и благо, които да са в съответствие с фундаменталните постановки в икономиката, но наред с това да са и достатъчно податливи на практическо операционализиране, така че създаваният от субективния фактор образ на икономическите процеси да стои възможно най-близо до техните обективни характеристики.

Най-общо *благо* (good) е някаква даденост (част от обективната реалност), която се използва за осигуряване съществуването и възпроизводството на *социума* (на хората и на цялото общество), като чрез употребата му то служи за удовлетворяване на техните *потребности* (needs /necessities/). В този смисъл (и по определение) благо е винаги *полезно благо* (useful good), следователно то е и *ефикасно благо* (effectual good).

Разглеждам *ефикасността* (effectuality /efficacy/) като способност (свойство) на благото при консумацията му да създава *полза* (benefit) за неговите потребители. Самата ефикасност се измерва чрез количеството полза, която се индуцира от единица благо или (което е същото) чрез съотношението между обема на получената полза и обема на употребеното (респ. на ангажираното) благо. Нейни разновидности са *средната ефикасност* (average effectuality /efficacy/) – когато това е съотношението между общите обеми на ползата и благото, и *пределната ефикасност* (marginal effectuality /efficacy/) – когато това е съотношението между техните диференциални прирасти.¹

Могат да бъдат посочени няколко **основни** (изходни) класификации на благата, от чието прилагане и от съчетанията между които произтичат голям брой техни разновидности. Такива **основни класификации** са: (1) според субстанциалната природа на благата (условно я наричам **субстанциална класификация**); (2) според източника (създателя) на благата (условно я наричам **креативна класификация**); (3) според функционалната роля, която те изпълняват в обществото (условно я наричам **функционална класификация**); (4) според фазата на възпроизводството, в която те възникват (условно я наричам **възпроизводствена класификация**); (5) според начина, по който те се предметяват (според формата на тяхната реализация) (условно я наричам **предметна класификация**); (6) според мястото, което заемат в системата (в процеса) на тяхното създаване (условно я наричам **системна класификация**).

Субстанциална, креативна и функционална класификация на благото

Според **субстанциалната класификация** се разграничават (1) *материално благо* (material good), когато то съществува (и се конституира) като материална субстанция (основно като вещество или енергия) и ползата, която носи, се основава върху целесъобразното усвояване и целенасоченото използване на свойствата на материалната субстанция, и (2) *нематериално благо* (immaterial good) (негов важен частен случай е *духовното благо*), когато то съществува (и се конституира) като нематериална субстанция (като идея) и ползата, която носи, се основава върху целесъобразното усвояване и целенасоченото използване на свойствата на нематериалната субстанция. С напредъка на историческото развитие на обществото значението на нематериалните блага (и най-вече на духовните) все повече нараства. Тяхната роля вече е станала толкова значима и фундаментална, че е **анакронизъм** производителният труд (в най-общите му определения) да се свързва само с производството на материални блага, а пък непроизводителният – само с производството на нематериални блага. Но каквато и концептуална оценка да се дава на зависимостта между субстанциалната природа на благата и характера на труда, който ги създава, остава твърдението, че материалното благо удовлетворява *материални потребности* (material

¹ Преводът на всички термини от български на английски език е на автора.

needs /necessities/). Ето защо на него му е присъща *материална ефикасност* (material effectuality), в т.ч. *средна материална ефикасност* и *пределна материална ефикасност*, докато нематериалното благо удовлетворява *нематериални потребности* (material needs /necessities/), така че на него му е присъща *нематериална ефикасност* (immaterial effectuality), в т.ч. *средна нематериална ефикасност* и *пределна нематериална ефикасност*.

Според креативната класификация се разграничават (1) *природно благо* (natural good) и (2) *работно благо* (working good). **Първото** е създадено (или възникнало) в природата; то е естествено, неизкуствено, неизработено, елементарно благо. Затова неговата ефикасност е природна, неизкуствена, елементарна ефикасност, накратко – *елефикасност* (eleffectuality) (като една от разновидностите на ефикасността изобщо), в т.ч. *средна елефикасност* и *пределна елефикасност*. Така че природното благо е още *елефикасно благо* (eleffectual good). Преимуществовно то е *материално природно благо* (material natural good). Затова елефикасността е *материална елефикасност*, в т.ч. *средна материална елефикасност* и *пределна материална елефикасност*. **Второто** е създадено от *дейността* (activity /work/) на хората; то е изработено, неелементарно, неприродно, изкуствено, “артифициално” благо. Затова неговата ефикасност е неприродна, неелементарна, изкуствена ефикасност, т.е. *артификасност* (artifectuality) (също като една от разновидностите на ефикасността изобщо), в т.ч. *средна артификасност* и *пределна артификасност*. Така че работното благо е още *артификасно благо* (artifectual good). Според субстанциалната класификация работното благо може да бъде както *материално* (material working good), така и *нематериално* (immaterial working good). На тях отговарят понятията за *материална артификасност* (material artifectuality) (в т.ч. *средна материална артификасност* и *пределна материална артификасност*) и *нематериална артификасност* (material artifectuality) (в т.ч. *средна нематериална артификасност* и *пределна нематериална артификасност*).

Функционалната класификация се гради върху разбирането, че дейността на социума се разделя на два големи дяла – поддържаща (базова) дейност и супериална (надстроечна) дейност, и че в съответствие с това в обществената организация се разграничават две големи сфери – *поддържаща сфера* (sustaining sphere) (базова сфера), накратко – *поддържане* (sustenance) (база), и *супериална сфера* (superial sphere) (надстроечна сфера), накратко – *надстройка* (superstructure). Поддържащата и супериалната сфера се надграждат една върху друга и изпълняват качествено различни роли във функционирането и развитието на обществото. Първата създава базовите блага, които осигуряват нормалното съществуване на хората и обществото, като удовлетворяват неговите поддържащи (базови) потребности; образно казано, тя е “хранещият” блок на социума.² Втората създава

---

² Виждането си относно поддържащата сфера (поддържането) съм обосновал в: *Миркович, К. Стопанство и икономика. С.: УИ “Стопанство”, 2009, 327 с.* Според него исторически после-

супериални блага, които удовлетворяват супериални, допълващи потребности, свързани с осигуряването на необходимата социална среда. В съответствие с това към супериалната сфера се числят такива сектори като правораздаването, политиката, отбраната, сигурността, идеологията и т.н. Границата между поддържащата и супериалната сфера не е постоянна, а е исторически обусловена и се променя с възходящото развитие на обществото, при което блага, които са се смятали за надстроечни (неосновни), вече се възприемат като базови. Ако преди столетия науката, здравеопазването, образованието, културата са били достъпни само за ограничен кръг хора, те вече стават една от определящите характеристики на нормалното общество в неговата цялост и затова преминават към поддържащата сфера.

Виждаме, че според функционалната класификация се разграничават (1) *супериално благо* (superial good) и (2) *поддържащо благо* (sustaining good). **Супериалното благо** е създадено от супериалната сфера (от надстройката). То е даденост (част от обективната реалност), която служи за удовлетворяване на *супериалните потребности* (superial needs /necessities/) на обществото, които от своя страна могат да бъдат супериални потребности на поддържащата сфера и супериални потребности на супериалната сфера. Ефикасността на супериалното благо е супериална ефикасност, или накратко *суффикасност* (suffectuality), в т.ч. *средна суффикасност* и *пределна суффикасност*. Така че супериалното благо е още *суффикасно благо* (suffectual good). Супериалното благо е една от разновидностите само на работното благо и затова е *работно супериално благо* (working superial good). Това означава, че неговата суффикасност е работна суффикасност, т.е. е *артисуффикасност* (artisuffectuality), в т.ч. *средна артисуффикасност* и *пределна артисуффикасност*, а работното супериално благо е още *артисуффикасно благо* (artisuffectual good). По своята природа то е *нематериално супе-*

дователно възникват пет основни форми на поддържането – *консуматорство* (consumptionarity), *столанство*, (protoeconomy) *икономика* (economy), *пазарна икономика* (market economy) и *финансова пазарна икономика* (financial market economy), като към всеки даден момент във времето всички форми, които са се появили до този момент, са включени една в друга на принципа на матрьошките (при всяка новопоявяваща се форма старите продължават да съществуват). Върху тази основа се очертават пет етапа на историческото развитие на обществото досега – *нестоланско консуматорство* (non-protoeconomical consumptionarity), *неикономическо столанство* (non-economical protoeconomy), *непазарна икономика* (non-market economy), *нефинансово-пазарна икономика* (non-financially-market economy) и *финансова пазарна икономика* (financial market economy) (пак там, с. 5-9 и 326-327). Върху тази основа се конституират такива разновидности на благо: (1) *консуматорско благо* (consumptionary good) и *нестоланско-консуматорско благо* (non-protoeconomically-consumptionary good), (2) *столанско благо* (protoeconomic good) и *неикономическо-столанско благо* (non-economically-protoeconomic good); (3) *икономическо благо* (economic good) и *непазарно-икономическо благо* (non-marketly-economic good), (4) *пазарно-икономическо благо* (marketly-economic good) и *нефинансово-пазарно-икономическо благо* (non-financially-marketly-economic good), (5) *финансово-пазарно-икономическо благо* (financially-marketly-economic good). Тук се има предвид **икономическото благо**.

риално благо (immaterial superial good), така че за него е типична *нематериална суфикасност* (immaterial suffectuality), в т.ч. *средна нематериална суфикасност* и *пределна нематериална суфикасност*.

Поддържащото (базовото) благо е създадено от поддържащата (базовата) сфера. То е даденост (част от обективната реалност), която служи за удовлетворяване на *поддържащите потребности* (sustaining needs /necessities/) на обществото, които от своя страна могат да бъдат поддържащи потребности на поддържащата сфера и поддържащи потребности на супериалната сфера. Ефикасността на поддържащото благо е поддържаща, предпоставъчна (“префиксна” или още “премизна”) ефикасност, т.е. е *префикасност* (preffectuality), в т.ч. *средна префикасност* и *пределна префикасност*. Така че поддържащото благо е *префикасно благо* (preffectual good).

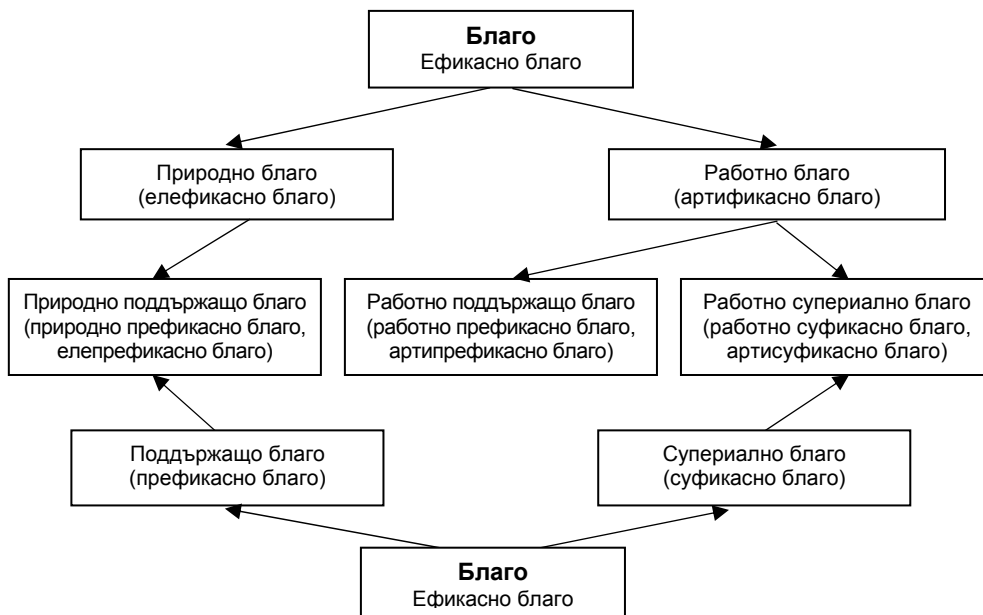
Според креативната класификация се разграничават *природно поддържащо благо* (natural sustaining good) и *работно поддържащо благо* (working sustaining good). Природното поддържащо благо е създадено от природата (но се конституира в поддържането) и затова неговата ефикасност е *природна префикасност*, т.е. *елепрефикасност* (elepreffectuality), в т.ч. *средна елепрефикасност* и *пределна елепрефикасност*. Така че природното поддържащо благо е още *елепрефикасно благо* (elepreffectual good). Тъй като природното благо по определение е само материално, т.е. *материално природно поддържащо благо* (material working sustaining good), то елепрефикасността е само *материална елепрефикасност* (material elepreffectuality) в т.ч. *средна материална елепрефикасност* и *пределна материална елепрефикасност*.

Работното поддържащо благо е създадено от човешката дейност в поддържащата сфера и затова неговата ефикасност е *работна префикасност*, т.е. *артипрефикасност* (artipreffectuality), в т.ч. *средна артипрефикасност* и *пределна артипрефикасност*. Така че работното поддържащо благо е *артипрефикасно благо* (artipreffectual good). Според субстанциалната класификация работното поддържащо благо може да бъде както *материално работно поддържащо благо* (materal working sustaining good), така и *нематериално работно поддържащо благо* (immaterial working sustaining good). Ето защо съответно на това артипрефикасността може да бъде както *материална артипрефикасност* (material artipreffectuality), в т.ч. *средна материална артипрефикасност* и *пределна материална артипрефикасност*, така и *нематериална артипрефикасност* (immaterial artipreffectuality), в т.ч. *средна нематериална артипрефикасност* и *пределна нематериална артипрефикасност*.

Разновидностите на благо, които очертах досега според креативната и функционалната класификация, са онагледени на фиг. 1. Съответстващите на тях разновидности на ефикасността на благо са онагледени на фиг. 2.

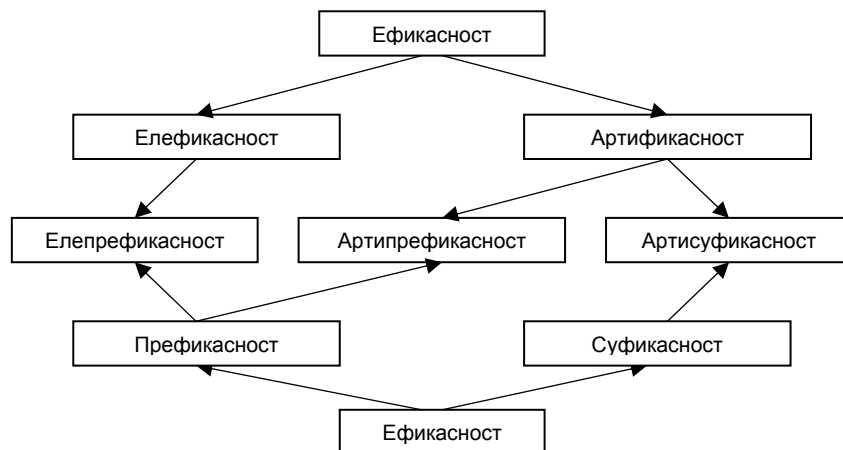
Фигура 1

Основни разновидности на благо според креативната и функционалната класификация

Фигура 2

Основни разновидности на ефикасността на благо според креативната и функционалната класификация

Основното внимание в изложението по-нататък е насочено предимно към **работното поддържащо благо** (към артипрефикасното благо). Както вече посочих, то е благо, създавано от човешката дейност в поддържащата (базовата) сфера. През икономическия етап от общественото развитие тази дейност (вкл. и нейната организация) представлява *икономическата сфера*, т.е. *икономиката* на това общество.³ Именно към работното поддържащо (артипрефикасното) благо (респ. към неговата артипрефикасност) преимуществено са приложими останалите три от посочените негови класификации – възпроизводствената, системната и предметната.

Възпроизводствено, производствено и следпроизводствено благо

Възпроизводствената класификация се изгражда според схващането, че поддържането се осъществява като възпроизводствен процес или просто като *възпроизводство* (reproduction), което се състои от четири последователно протичащи фази – *производство* (production), *размяна* (exchange), *разпределение* (distribution) (на дохода) и *потребление* (consumption). По-специално наличието на четири възпроизводствени фази е характерно за *пазарноикономическото възпроизводство*. В своята общност като последователно свързани звена размяната, разпределението и потреблението се определят с понятието за *следпроизводство* (post-production) (без случаите на продължаване в него на производствения процес). Така че възпроизводството се състои от производство и следпроизводство, като през следващите цикли на възпроизводството посочените последователности се повтарят.⁴ Затова **според възпроизводствената класификация** работното

³ Ето защо **в икономиката** (която се има предвид тук) благо е *икономическо благо* (economic good), ефикасността – *икономическа ефикасност* (economic effectuality), работното благо (артификасното благо) – *работно икономическо благо* (working economic good) [*артификасно икономическо благо* (artifactual economic good)], работното поддържащо благо (артипрефикасното благо) – *работно поддържащо икономическо благо* (working sustaining economic good) [*артипрефикасно икономическо благо* (artipreffectual economic good)], артипрефикасността – *икономическа артипрефикасност* (economic artipreffectuality) и т.н. В другите сфери на поддържането обаче тези разновидности на благо са съответно *консуматорски*, *стопански*, *пазарно-икономически*, *финансово-пазарно-икономически*, което е валидно и за техните производни.

⁴ Според разработената от мен в "Стопанство и икономика" теория за поддържането: (1) когато поддържането е само стопанство (т.е. е неикономическо стопанство), то е *стопанско възпроизводство* (protoeconomic reproduction), състоящо се от две фази – производство и потребление [тогава е налице *стопанско следпроизводство* (protoeconomic post-production), което включва само потреблението]; (2) когато поддържането е само икономика (т.е. е непазарна икономика), то е *икономическо възпроизводство* (economic reproduction), състоящо се от три фази – производство, разпределение и потребление [тогава е налице *икономическо следпроизводство* (economic post-production), което включва само разпределението и потреблението]; (3) когато поддържането е само пазарна икономика (т.е. е нефинансово-пазарна икономика), то е *пазарно-икономическо възпроизводство* (marketly-economic reproduction), състоящо се от четири фази – производство, размяна, разпределение и потребление [тогава е налице *пазарно-икономическо следпроизводство*

поддържащо благо (артипрефикасното благо) се интерпретира като *възпроизводствено благо* (reproductional good) или още като *рефикасно благо* (reffectual good) (то е едновременно възпроизводствено и ефикасно и затова, накратко – *рефикасно*). Негови разновидности са (1) *производственото благо* (production good) или още *инификасното благо* (inifectual good) (приема се, че производството е първоначална, т.е. “инициална” фаза на възпроизводството) и (2) *следпроизводственото благо* (post-production good) или още *кофикасното благо* (coffectual good) (приема се, че следпроизводствените фази са допълващи, т.е. “комплементарни” фази на възпроизводството).

Рефикасното (възпроизводственото) благо е работно поддържащо благо, което се създава в различните фази на възпроизводството; то е общо понятие за благо, което възниква в производството, размяната, разпределението и потреблението. Негови разновидности са инификасното (производственото) и кофикасното (следпроизводственото) благо. То е работно икономическо благо, което е резултат от *рефикасна дейност* (reffectual activity /work/), означаваща именно като възпроизводство [и като *възпроизводствена дейност* (reproduction activity /work/)], и което оказва възпроизводствено икономическо въздействие върху околната среда. Това благо удовлетворява *рефикасни потребности* (reffectual needs /necessities/) [същото като *възпроизводствени потребности* (reproductional needs /necessities/)] на социума (в т.ч. рефикасни потребности на поддържащата и рефикасни потребности на супериалната сфера). В областта на рефикасната дейност, където се създава рефикасното благо, се конституира понятието за *рефикасност* (reffectuality) (същото като *възпроизводствена икономическа ефикасност*), в т.ч. *средна рефикасност* и *пределна рефикасност*. Според субстанциалната класификация рефикасното благо може да бъде както *материално* (material reffectual good), така и *нематериално* (immaterial reffectual good). Съответно на това се разграничават *материална рефикасност* (material reffectuality) и *нематериална рефикасност* (immaterial reffectuality).

Инификасното (производственото) благо е работно поддържащо благо, което се създава в производството. То е резултат на *инификасна дейност* (inifectual activity /work/), означаваща именно като производство [и като *производствена дейност* (production activity /work/)], и оказва производствено въздействие върху околната среда. Това благо удовлетворява *инификасни потребности* (inifectual needs /necessities/) [същото като *производствени потребности* (production needs /necessities/)] (потребности

(marketly-economic post-production), което включва само разпределението, размяната и потреблението]; (4) когато поддържането е финансова пазарна икономика, то е *финансово-пазарно-икономическо възпроизводство* (financially-marketly-economic reproduction), състоящо се от пет фази – производство, размяна, разпределение, финансова размяна и потребление [тогава е налице *финансово-пазарно-икономическо следпроизводство* (financially-marketly-economic post-production), което включва само разпределението, размяната, финансовата размяна и потреблението]. В изложението тук се имат предвид **икономическото възпроизводство** и **икономическото следпроизводство**.

от блага, създадени от производството)] на социума (в т.ч. инициасни потребности на поддържащата и инициасни потребности на супериялната сфера). В областта на инициасната дейност, където се създава инициасното благо, се конституира понятието за *инициасност* (inifectuality) (същото като *производствена ефикасност*), в т.ч. *средна инициасност* и *пределна инициасност*. Според супериялната класификация инициасното благо може да бъде както *материално* (material inifectual good), така и *нематериално* (immaterial inifectual good). Съответно на това се разграничават *материална инициасност* (material inifectuality) и *нематериална инициасност* (immaterial inifectuality).

Кофикасното (следпроизводственото) благо е работно поддържащо благо, което се създава в следпроизводствените фази на възпроизводството (размяната, разпределението и потреблението). То е резултат на *кофикасна дейност* (coffectual activity /work/), означавана именно като следпроизводство [и като *следпроизводствена дейност* (post-production activity /work/)], и оказва следпроизводствено въздействие върху околната среда. Това благо удовлетворява *кофикасни потребности* (coffectual needs /necessities/) [същото като *следпроизводствени потребности* (post-productuion needs /necessities/)] на социума (в т.ч. кофикасни потребности на поддържащата и кофикасни потребности на супериялната сфера). В сферата на кофикасната дейност, където се създава кофикасното благо, се конституира понятието за *кофикасност* (coffectuality) (същото като *следпроизводствена икономическа ефикасност*), в т.ч. *средна кофикасност* и *пределна кофикасност*. Кофикасното благо е само *нематериално кофикасно благо* (immaterial coffectual good), така че кофикасността е само *нематериална кофикасност* (immaterial coffectuality), в т.ч. *средна нематериална кофикасност* и *пределна нематериална кофикасност*. В зависимост от това в коя възпроизводствена фаза възниква кофикасното благо (от своя страна) има три подразновидности: *разменно-индуцирано кофикасно благо* (marketly-induced coffectual good) [на което отговаря *разменно-индуцирана кофикасност* (marketly-induced coffectuality)]; *разпределително-индуцирано кофикасно благо* (distributionally-induced coffectual good) [на което отговаря *разпределително-индуцирана кофикасност* (distributionally-induced coffectuality)] и *потребително-индуцирано кофикасно благо* (consumptionally-induced coffectual good) [на което отговаря *потребително-индуцирана кофикасност* (consumptionally-induced coffectuality)].

Първично и вторично работно поддържащо благо

Според предметната класификация разновидности на работното поддържащо благо (на артипрефикасното благо) са: (1) *първичното поддържащо благо* (primary sustaining good) (същото като “примарно” поддържащо благо) или накратко *прификасно благо* (priffectual good), и (2) *вторичното поддържащо благо* (secondary sustaining good) (същото като “секондарно” поддържащо благо) или накратко *сефикасно благо* (seffectual good).

Прификасното (първичното поддържащо) благо е работно поддържащо благо, което след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му **има относително самостоятелна предметеност** (има самостоятелно съществуване, в т.ч. материално или нематериално) и затова може да се интерпретира като **първично ефикасно**, т.е. като **прификасно благо**. То е резултат на **прификасната дейност** (priffectual activity /work/) [същото като **първична ефикасна дейност** (primary effectual activity /work/)] и оказва прификасно въздействие върху околната среда. Прификасното благо удовлетворява **прификасни потребности** (priffectual needs /necessities/) на социума (в т.ч. прификасни потребности на поддържащата и прификасни потребности на супериалната сфера). В областта на прификасната дейност, където се създава това благо, се конституира понятието за **прификасност** (priffectuality) (същото като **първична ефикасност**), в т.ч. **средна прификасност** и **пределна прификасност**. Според субстанциалната класификация прификасното благо може да бъде както **материално** (material priffectual good), така и **нематериално** (immaterial priffectual good). Съответно на това се разграничават **материална прификасност** (material priffectuality) и **нематериална прификасност** (immaterial priffectuality).

Сефикасното (вторичното поддържащо) благо е работно поддържащо благо, което след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му **няма относително самостоятелна предметеност** (създаването му или се осъществява едновременно с потреблението, или пък прераства непосредствено в потребление) и затова може да се интерпретира като **вторично ефикасно**, т.е. като **сефикасно благо**. То е резултат на **сефикасната дейност** (seffectual activity /work/) [същото като **вторична ефикасна дейност** (secondary effectual activity /work/)] и оказва сефикасно въздействие върху околната среда. Сефикасното благо удовлетворява **сефикасни потребности** (seffectual needs /necessities/) на социума (в т.ч. сефикасни потребности на поддържащата и сефикасни потребности на супериалната сфера). В областта на сефикасната дейност, където се създава това благо, се конституира понятието за **сефикасност** (seffectuality) (същото като **вторична ефикасност**), в т.ч. **средна сефикасност** и **пределна сефикасност**. Сефикасното благо е само **нематериално сефикасно благо** (immaterial seffectual good). Така че неговата сефикасност е само **нематериална сефикасност** (immaterial seffectuality).

Пряко (ефективно) и непряко (квазиелективно) работно поддържащо благо. Ефективността и квазиелективността като разновидности на ефикасността

При системната класификация се предполага, че работното поддържащо (артипрификасното) благо се създава в дейността на някаква функционираща система, която се изгражда йерархично от: (1) подсистема на правата връзка (наричана регулирана или регулируема подсистема) и (2) подсистема на

обратната връзка (наричана регулираща или регулативна подсистема). Благо, което се създава от регулираната подсистема (то е неин изход, следователно е и изход на цялата система), е крайният резултат от нейното функциониране и след това пряко (непосредствено) се използва от крайния му потребител (удовлетворявайки потребностите от такова благо). Затова то представлява *пряко артипрефикасно благо*, което за краткост наричам *дификасно благо* (diffectual good). То е *ефективно благо* (effective good), тъй като (а) се създава в поддържащата (базовата) възпроизводствена сфера на обществото и (б) е израз на непосредствено удовлетворяващата дейност на системата. От своя страна благо, което се създава от регулативната подсистема (то е неин изход, следователно не е изход на цялата система), не е крайният резултат от функционирането на цялостната система и пряко (непосредствено) не се използва от крайния му потребител и непосредствено не удовлетворява неговите потребности. То оказва регулиращо (респ. управляващо) въздействие върху функционирането на регулираната подсистема с цел да се контролира нейната дейност, с което създава условия за осигуряване и евентуално увеличаване на ефективността на последната, но без непосредствено да я поражда. Затова то представлява *непряко артипрефикасно благо*, което за краткост наричам *индификасно благо* (indiffectual good). То е *квазиефективно благо* (quasi-effective good), тъй като (а) не създава пряко крайното поддържащо благо, но му въздейства опосредствено (посредством въздействието си върху непосредственото функциониране на регулираната подсистема), и (б) не е израз на непосредствено удовлетворяващата дейност на цялата система. Определението "квазиефективно" не означава, че индификасното благо е недействително, а че е **почти действително**, но не съвсем, щото да бъде квалифицирано като ефективно, тъй като изпълнява специфични функции на *регулативно благо* (regulative good). То обаче е полезно и необходимо благо, както всяко друго ефикасно благо, тъй като в случая удовлетворява регулиращи (респ. управляващи) потребности на системата. Ето защо както ефективното, така и квазиефективното са разновидности на артипрефикасното благо (и на благо, изобщо). Така че **според системната класификация** разновидности на работното поддържащо (на артипрефикасното) благо са (1) *ефективното благо* (*дификасното благо*) и (2) *квазиефективното благо* (*индификасното благо*).

Ефективното благо е изход на подсистемата на *правата връзка* (на *регулируемата подсистема*) на някаква функционираща *поддържаща система*, дейността на която се интерпретира като *възпроизводство* (или на негови фази). В движението си ефективното благо оказва **пряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериялна) среда и е насочено **непосредствено** към удовлетворяването на някакви нейни потребности. Затова то е *директно ефикасно* (т.е. *дификасно*, също като *ефективно*) благо (или още *дипрефикасно икономическо благо*) и е резултат от извършването на *пряка дейност* (direct activity /work/). Ефек-

тивното благо удовлетворява *ефективни потребности* (effective needs /necessities/) [същото като *дификасни потребности* (diffectual needs /necessities/)] на социума (в т.ч. ефективни потребности на поддържащата и ефективни потребности на супериалната сфера). В областта на пряката дейност, където се създава ефективното благо, се конституира понятието за *ефективност* (effectivity /effectiveness/) [същото като *дификасност* (diffectuality) и като *пряка ефикасност* (direct effectuality)], в т.ч. *средна ефективност* и *пределна ефективност*. Ефективността е една от разновидностите на артипрефикасността и на ефикасността изобщо.

Квазиефективното благо е изход на подсистемата на *обратната връзка* (на *регулиращата подсистема*) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпретира като възпроизводство (или на негови фази). В движението си квазиефективното благо оказва **непряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **опосредствено** към удовлетворяването на някакви нейни потребности. Затова то е *индиректно ефикасно* (т.е. *индификасно*, същото като *квазиефективно*) благо (или още *индипрефикасно икономическо благо*) и е резултат от извършването на *непряка дейност* (indirect activity /work/). Квазиефективното благо удовлетворява *квазиефективни потребности* (quasi-effective needs /necessities/) [същото като *индификасни потребности* (indiffectual needs /necessities/)] на социума (в т.ч. квазиефективни потребности на поддържащата и квазиефективни потребности на супериалната сфера). В областта на непряката дейност, където се създава квазиефективното благо, се конституира понятието за *квазиефективност* (quasi-effectivity /quasi-effectiveness/) [същото като *индификасност* (indiffectuality) и като *непряка ефикасност* (indirect effectuality)], в т.ч. *средна квазиефективност* и *пределна квазиефективност*. Квазиефективността също е една от разновидностите на артипрефикасността и на ефикасността изобщо.

В по-нататъшното изложение проследявам възникването на важни подразновидности на артипрефикасното благо и артипрефикасността (в т.ч. на ефективното и квазиефективното благо и на ефективността и квазиефективността) като резултат от **комбинираното прилагане** на някои от техните **основни класификации**. Специфичното за всички тези подразновидности е, че те **едновременно** притежават характеристиките на съответните основни класификации, които са използвани при тяхното извеждане (конституиране).

Комбиниране на възпроизводствената и предметната основна класификация

Разновидностите на работното (артипрефикасното) благо, получени в резултат от едновременното комбиниране на възпроизводствената и предметната основна класификация, са посочени на табл. 1-а. Съответстващите

Продукт и благо

на това разновидности на артипрефикасността са посочени на табл. 1-б. Към техния анализ могат да се приложат използваните преди това положения.

Таблица 1-а

Разновидности на работното (артипрефикасното) благо едновременно според възпроизводствената и предметната основна класификация

Работно (артипрефикасно) благо	1. Прификасно (първично ефикасно) благо	2. Сефикасно (вторично ефикасно) благо
1. Рефикасно (възпроизводствено) благо	Репрификасно (първично възпроизводствено) благо	Ресефикасно (вторично възпроизводствено) благо
2. Инификасно (производствено) благо	Инипрификасно (първично производствено) благо	Инисефикасно (вторично производствено) благо
3. Кофикасно (следпроизводствено) благо		Косефикасно (вторично следпроизводствено) благо

Таблица 1-б

Разновидности на артипрефикасността едновременно според възпроизводствената и предметната основна класификация

Артипрефикасност	1. Прификасност (първична артипрефикасност)	2. Сефикасност (вторична артипрефикасност)
1. Рефикасност (възпроизводствена артипрефикасност)	Репрификасност (първична възпроизводствена артипрефикасност, първична рефикасност)	Ресефикасност (вторична възпроизводствена артипрефикасност, вторична рефикасност)
2. Инификасност (производствена артипрефикасност)	Инипрификасност (първична производствена артипрефикасност, първична инификасност)	Инисефикасност (вторична производствена артипрефикасност, вторична инификасност)
3. Кофикасност (следпроизводствена артипрефикасност)		Косефикасност (вторична следпроизводствена артипрефикасност, вторична фикасност)

Комбиниране на системната и предметната основна класификация. Продукция, сервопродукция, услуга и сервоуслуга

Разновидностите на работното (артипрефикасното) благо, получени в резултат от едновременното комбиниране на системната и предметната основна класификация, са посочени на табл. 2-а. Съответстващите на това разновидности на артипрефикасността са посочени на табл. 2-б. При този тип комбиниране се конституират понятията за продукция, сервопродукция, услуга и сервоуслуга като разновидности на артипрефикасното благо.

Таблица 2-а

Разновидности на работното (артипрефикасното) благо едновременно според системната и предметната основна класификация

Работно (артипрефикасно) благо	1. Прификасно (първично ефикасно) благо	2. Сефикасно (вторично ефикасно) благо
1. Ефективно (дификасно) благо	Прифективно благо (продукция)	Сефективно благо (услуга)
2. Квазиефективно (индификасно) благо	Квазиприфективно благо (серво-продукция)	Квазисефективно благо (серво-услуга)

Таблица 2-б

Разновидности на артипрефикасността едновременно според системната и предметната основна класификация

Артипрефикасност	1. Прификасност (първична артипрефикасност)	2. Сефикасност (вторична артипрефикасност)
1. Ефективност (дификасност, пряка артипрефикасност)	Прифективност (пряка първична артипрефикасност, първична ефективност)	Сефективност (пряка вторична артипрефикасност, вторична ефективност)
2. Квазиефективност (индификасност, непряка артипрефикасност)	Квазиприфективност (непряка първична артипрефикасност, първична квазиефективност)	Квазисефективност (непряка вторична артипрефикасност, вторична квазиефективност)

Според системната класификация разновидности на прификасното (първичното артипрефикасно) благо са (а) *прифективното благо* (priffective good) [същото като *продукция* (produce)] и (б) *квазиприфективното благо* (quasi-priffective good) [същото като *сервипродукция* (servo-produce)].

Прифективното благо (продукцията) е едновременно разновидност на ефективното и на прификасното благо и затова притежава техните характеристики. **Първо**, то е такова работно поддържащо благо, което е изход на подсистемата на *правата връзка* (на *регулираната подсистема*) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпретира като поддържащо възпроизводство (или на негови фази), в движението си оказва **пряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **непосредствено** към удовлетворяването на някакви нейни потребности (затова то е *директно ефикасно*, т.е. *дификасно*, същото като *ефективно*, или още *дипрефикасно благо*). **Второ**, след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му прифективното благо **има относително самостоятелна предметеност** и затова може да се интерпретира като първично (“примарно”) *ефикасно*, т.е. като *прификасно благо*. **По съвкупност** прифективното благо е резултат от *прифективна дейност* (priffective activity /work/) и оказва прифективно въздействие върху околната среда. То удовлетворява *прифективни потребности* (priffective needs /necessities/) на социума (в т.ч.

прифективни потребности на поддържащата и прифективни потребности на супериалната сфера). В областта на прифективната дейност, където се създава това благо, се конституира понятието за *прифективност* (priffectivity), в т.ч. *средна прифективност* и *пределна прифективност*. Според субстанциалната класификация то може да бъде както *материално прифективно благо* (material priffective good) [същото като *материална продукция* (material produce)], така и *нематериално прифективно благо* (immaterial priffective good) [същото като *нематериална продукция* (immaterial produce)].

Квазиприфективното благо (сервопродукцията) е едновременно разновидност на квазиефективното и на прификасното благо и затова притежава техните характеристики. **Първо**, то е такова работно поддържащо благо, което е изход на подсистемата на *обратната връзка* (на *регулативната подсистема*) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпретира като поддържащо възпроизводство (или на негови фази), в движението си оказва **непряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **опосредствено** към удовлетворяването на някакви нейни потребности (затова то е *индиректно ефикасно*, т.е. *индификасно*, същото като *квазиефективно*, или още *индипрефикасно благо*). **Второ**, резултатът от функционирането на обслужваната (регулираната) от квазиприфективното благо пряка дейност е благо, което след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му **има относително самостоятелна предметеност** и затова може да се интерпретира като първично (“примарно”) *ефикасно*, т.е. като *прификасно благо*. **По съвкупност** квазиприфективното благо е резултат от *квазиприфективна дейност* (quasi-priffective activity /work/) и оказва квазиприфективно въздействие върху околната среда. Квазиприфективното благо удовлетворява *квазиприфективни потребности* (quasi-priffective needs /necessities/) на социума (в т.ч. квазиприфективни потребности на поддържащата и квазиприфективни потребности на супериалната сфера). В областта на квазиприфективната дейност, където се създава квазиприфективното благо, се конституира понятието за *квазиприфективност* (quasi-priffectivity), в т.ч. *средна квазиприфективност* и *пределна квазиприфективност*.

Също според системната класификация разновидности на сефикасното (вторичното артипрефикасно) благо са (а) *сефективното благо* (seffective good) [същото като *услуга* (service)] и (б) *квазисефективното благо* (quasi-seffective good) [същото като *сервоуслуга* (servo-service)].

Сефективното благо (услугата) е едновременно разновидност на ефективното и на сефикасното благо и затова притежава техните характеристики. **Първо**, то е такова работно поддържащо благо, което е изход на подсистемата на *правата връзка* (на *регулираната подсистема*) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпретира като поддържащо възпроизводство (или на негови фази), в движението си оказва **пряко** въздействие върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **непосредствено** към удовлетворяването на някакви нейни

потребности (затова то е *директно ефикасно*, т.е. *дификасно*, същото като *ефективно*, или още *дипрефикасно благо*). **Второ**, след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му сефективното благо **няма относително самостоятелна предметеност** (създаването му или се осъществява едновременно с потреблението, или пък прераства непосредствено в потребление) и затова може да се интерпретира като вторично (“секондарно”) *ефикасно*, т.е. като *сефикасно благо*. **По съвкупност** сефективното благо е резултат от *сефективна дейност* (seffective activity /work/) и оказва сефективно въздействие върху околната среда. Сефективното благо удовлетворява *сефективни потребности* (seffective needs /necessities/) на социума (в т.ч. сефективни потребности на поддържащата и сефективни потребности на супериалната сфера). В областта на сефективната дейност, където се създава сефективното благо (услугата), се конституира понятието за *сефективност* (seffectivity), в т.ч. *средна сефективност* и *пределна сефективност*. То може да бъде само *нематериално сефективно благо* (immaterial seffective good) [същото като *нематериална услуга* (immaterial service)] (употребяваната в статистическата отчетност позиция за “материална услуга” субстанциално не се отличава от материалната продукция и трябва да се причислява към нея).

Квазисефективното благо (сервоуслугата) е едновременно разновидност на квазиефективното и на сефикасното благо и затова притежава техните характеристики. **Първо**, то е такова работно поддържащо благо, което е изход на подсистемата на *обратната връзка* (на *регулативната подсистема*) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпретира като поддържащо възпроизводство (или на негови фази), в движението си оказва **непряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **опосредствено** към удовлетворяването на някакви нейни потребности (затова то е *индиректно ефикасно*, т.е. *индификасно*, същото като *квазиефективно*, или още *индипрефикасно благо*). **Второ**, резултатът от функционирането на обслужваната (регулираната) от квазисефективното благо пряка дейност е благо, което след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му **няма относително самостоятелна предметеност** (създаването му или се осъществява едновременно с потреблението, или пък прераства непосредствено в потребление) и затова може да се интерпретира като вторично (“секондарно”) *ефикасно*, т.е. като *сефикасно благо*. **По съвкупност** квазисефективното благо е резултат от *квазисефективна дейност* (quasi-seffective activity /work/) и оказва квазисефективно въздействие върху околната среда. Квазисефективното благо удовлетворява *квазисефективни потребности* (quasi-seffective needs /necessities/) на социума (в т.ч. квазисефективни потребности на поддържащата и квазисефективни потребности на супериалната сфера). В областта на квазисефективната дейност, където се създава квазисефективното благо (сервоуслугата), се конституира понятието за *квазисефективност* (quasi-seffectivity), в т.ч. *средна квазисефективност* и *пределна квазисефективност*.

Комбиниране на възпроизводствената и системната основна класификация. Продуктът и сервопродуктът като разновидности на артипрефикасното благо

Разновидностите на работното (артипрефикасното) благо, получени в резултат от едновременното комбиниране на възпроизводствената и системната основна класификация, са посочени на табл. 3-а. Съответстващите на това разновидности на артипрефикасността са посочени на табл. 3-б. При този тип комбиниране се конституират понятията за продукт и сервопродукт като разновидности на артипрефикасното благо.

Таблица 3-а

Разновидности на работното (артипрефикасното) благо едновременно според възпроизводствената и системната основна класификация

Работно (артипрефикасно) благо	1. Ефективно (дификасно) благо	2. Квазиефективно (индификасно) благо
1. Рефикасно (възпроизводствено) благо	Рефективно (пряко възпроизводствено, редификасно) благо	Квазирефективно (непряко възпроизводствено, реиндификасно) благо
2. Инификасно (производствено) благо	Инифективно (пряко производствено, инидификасно, ефекторно) благо (продукт)	Квазиинифективно (непряко производствено, инииндификасно, квазиефекторно) благо (сервопродукт)
3. Кофикасно (следпроизводствено) благо	Кофективно (пряко следпроизводствено, кодификасно) благо	Квазикофективно (непряко следпроизводствено, коиндификасно) благо

Таблица 3-б

Разновидности на артипрефикасността едновременно според възпроизводствената и системната основна класификация

Артипрефикасност	1. Ефективност (дификасност, пряка артипрефикасност)	2. Квазиефективност (индификасност, непряка артипрефикасност)
1. Рефикасност (възпроизводствена артипрефикасност)	Рефективност (редификасност, пряка възпроизводствена артипрефикасност, възпроизводствена ефективност)	Кавзирефективност (реиндификасност, непряка възпроизводствена артипрефикасност, възпроизводствена квазиефективност)
2. Инификасност (производствена артипрефикасност)	Инифективност (инидификасност, пряка производствена артипрефикасност, производствена ефективност, ефекторност)	Квазиинифективност (инииндификасност, непряка производствена артипрефикасност, производствена квазиефективност, квазиефекторност)
3. Кофикасност (следпроизводствена артипрефикасност)	Кофективност (кодификасност, пряка следпроизводствена артипрефикасност, следпроизводствена ефективност)	Квазикофективност (коиндификасност, непряка следпроизводствена артипрефикасност, следпроизводствена квазиефективност)

От табл. 3-а се вижда, че *продуктът* (product) е такава **разновидност на артипрефикасното благо**, която едновременно притежава характеристиките на инификасното (производственото) благо и на ефективното (дификасното) благо. Той може да бъде наречен още *инифективно благо* (iniffective good), *пряко производствено благо* (direct production good), *инидификасно благо* (inidiffectual good), *ефекторно благо* (effectory good). **Първо**, продуктът е такова работно поддържащо благо, което възниква в производството (затова той е *инификасно благо*). **Второ**, продуктът е изход на подсистемата на правата връзка (на регулираната подсистема) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпретира като производство, в движението си оказва **пряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериялна) среда и е насочено **непосредствено** към удовлетворяването на някакви потребности (затова то е *директно ефикасно*, т.е. *дификасно*, същото като *ефективно благо*). Така че в крайна сметка продуктът (инифективното благо) е *инидификасно* или още *ефекторно благо*. Продуктът (инифективното благо) е резултат от *инифективна дейност* (iniffective activity /work/) [на *пряка производствена дейност* (direct production activity /work/)] и оказва инифективно въздействие върху околната среда. Той удовлетворява *инифективни потребности* (iniffective needs /necessities/) на социума (в т.ч. инифективни потребности на поддържащата и инифективни потребности на супериялната сфера). В областта на инифективната дейност, където се създава продуктът, се конституира понятието за *инифективност* (iniffectivity) [същото като *пряка производствена артипрефикасност* (direct production artiffectuality), *производствена ефективност* (production effectivity), *ефекторност* (effectority)] (вж. и табл. 3-б), в т.ч. *средна инифективност* и *пределна инифективност*. Според субстанциалната класификация продуктът може да бъде както *материален* (material product) [същото като *материално инифективно благо* (material iniffective good)], така и *нематериален* (immaterial product) [същото като *нематериално инифективно благо* (immaterial iniffective good)]. Съответно на това се разграничават *материална инифективност* (material iniffectivity) (в т.ч. *средна материална инифективност* и *пределна материална инифективност*) и *нематериална инифективност* (immaterial iniffectivity) (в т.ч. *средна нематериална инифективност* и *пределна нематериална инифективност*).

Също от табл. 3-а се вижда, че *сервопродуктът* (servo-product) е такава **разновидност на артипрефикасното благо**, която едновременно притежава характеристиките на инификасното (производственото) и на квазиинифективното (индификасното) благо. Той може да бъде наречен още *квазиинифективно благо* (quasi-iniffective good), *непряко производствено благо* (indirect production good), *инииндификасно благо* (iniindiffectual good), *квазиинифекторно благо* (quasi-effectory good). **Първо**, сервопродуктът е такова работно поддържащо благо, което възниква в производството (затова той е *инификасно благо*). **Второ**, той е изход на подсистемата на обратната връзка (на регулативната подсистема) на някаква функционираща поддържаща система, дейността на която се интерпре-

Продукт и благо

тира като производство, в движението си оказва **непряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **опосредствено** към удовлетворяването на някакви потребности (затова то е *индиректно ефекасно*, т.е. *индификасно*, същото като *квазиинфективно благо*). Така че в крайна сметка сервопродуктът (квазиинфективното благо) е *инииндификасно* или още *квазиинфекторно благо*. Сервопродуктът (квазиинфективното благо) е резултат от *квазиинфективна дейност* (quasi-inifective activity /work/) [на *непряка производствена дейност* (indirect production activity /work/)] и оказва *инфективно въздействие* върху околната среда. Той удовлетворява *квазиинфективни потребности* (quasi-inifective needs /necessities/) на социума (в т.ч. квазиинфективни потребности на поддържащата и квазиинфективни потребности на супериалната сфера). В областта на квазиинфективната дейност, където се създава сервопродуктът, се конституира понятието за *квазиинфективност* (quasi-inifectivity) [същото като *непряка производствена артипрефекасност* (indirect production artiffectuality), *производствена квазиинфективност* (production quasi-effectivity), *квазиинфекторност* (quasi-effectivity)] (вж. и табл. 3-б), в т.ч. *средна квазиинфективност* и *пределна квазиинфективност*.

Разновидности на ефективното (дификасното) благо при комбиниране на възпроизводствената и предметната основна класификация. Продукт, производствена продукция и производствена услуга

На табл. 4-а са посочени разновидностите на ефективното (дификасното) благо, получени при комбинираното прилагане на възпроизводствената и предметната основна класификация. Съответстващите на това разновидности на ефективността са посочени на табл. 4-б.

Таблица 4-а

Разновидности на ефективното (дификасното) благо едновременно според възпроизводствената и предметната основна класификация

Ефективно (дификасно) благо	1. Прифективно благо (продукция)	2. Сефективно благо (услуга)
1. Ефективно (пряко възпроизводствено, редификасно) благо	Реприфективно (пряко първично възпроизводствено) благо (възпроизводствена продукция)	Ресефективно (пряко вторично възпроизводствено) благо (възпроизводствена услуга)
2. Инифективно (пряко производствено, инидификасно, ефекторно) благо (продукт)	Иниприфективно (прифекторно, пряко първично производствено) благо (производствена продукция, първичен продукт)	Инисефективно (сефекторно, пряко вторично производствено) благо (производствена услуга, вторичен продукт)
3. Кофективно (пряко следпроизводствено, кодификасно) благо	Кофективно (пряко следпроизводствено, кодификасно) благо	Косефективно (пряко вторично следпроизводствено) благо (следпроизводствена услуга)

Таблица 4-б

Разновидности на ефективността едновременно според възпроизводствената и предметната основна класификация

Ефективност (дификасност, пряка артипрефикасност)	1. Прифективност (пряка първична артипрефикасност, първична ефективност)	2. Сефективност (пряка вторична артипрефикасност, вторична ефективност)
1. Рефективност (редификасност, пряка възпроизводствена артипрефикасност, възпроизводствена ефективност)	Реприфективност (пряка първична възпроизводствена артипрефикасност, първична възпроизводствена ефективност)	Ресефективност (пряка вторична възпроизводствена артипрефикасност, вторична възпроизводствена ефективност)
2. Инифективност (инидификасност, пряка производствена артипрефикасност, производствена ефективност, ефекторност)	Иниприфективност (пряка първична производствена артипрефикасност, първична производствена ефективност, първична ефекторност)	Инисефективност (пряка вторична производствена артипрефикасност, вторична производствена ефективност, вторична ефекторност)
3. Кофективност (кодификасност, пряка следпроизводствена артипрефикасност, следпроизводствена ефективност)		Косефективност (пряка вторична следпроизводствена артипрефикасност, вторична следпроизводствена ефективност)

На табл. 4-а се експлицира разбирането ми, че според предметната класификация *производството* (production) може да се осъществява в две форми – (1) като *първично производство* (primary production), пряката дейност в което създава *производствена продукция* (productionary produce) (обикновено наричана само продукция, тъй като производствената продукция е единствената ѝ основна възпроизводствена разновидност), и тогава то е *продуциране* (produce, producing), и (2) като *вторично производство* (secondary production), пряката дейност в което създава *производствена услуга* (productionary service), и тогава то е *обслужване* (service, servicing). {Услугата (разгледана по-горе) като по-общо понятие има две основни възпроизводствени разновидности – *производствената услуга* и *следпроизводствената услуга* (последната е обобщаващо понятие за услугите, създавани в размяната, разпределението и потреблението).} Така че тук се приема, че производството има две форми на проявление – продуциране и обслужване, в съответствие с което продуктът също има две форми на проявление – производствена продукция и производствена услуга. Към многото дейности, включени в обслужването като вид производство, се числят също медицинското и образователното обслужване (образованието). Медицинските и образователните услуги са вид продукт с всички произтичащи от това изводи относно характера на труда в тези сфери, който е производителен, какъвто е и трудът, създаващ продукция. Обратното твърдение е вече в дълбоко противоречие със съвременните реалности. Следва също и заключението, че *продуктът*, който е инифективно (пряко производствено) благо, според **предметната класификация** има две разновидности – *производствена продукция* (production oroduce) и *производствена услуга* (production service)

Производствената продукция [тя е същото като *иниприфективно благо* (iniprffective good), *пряко първично производствено благо* (direct primary production good), *прифекторно благо* (priffactory good), *първичен продукт* (primary product)] е едновременно разновидност на инифективното (прякото производствено, инификасното, ефекторното) благо (същото като продукт) и прифективното благо (продукцията). Тъй като пък от своя страна инифективното благо е едновременно разновидност на инификасното и ефективното благо, а прифективното благо е едновременно разновидност на прификасното и ефективното благо, то **в крайна сметка** инипрефективното благо (производствената продукция) е едновременно разновидност на (α) *инификасното* благо, (β) *ефективното* благо и (γ) *прификасното* благо и затова притежава техните характеристики. **Първо** (α), иниприфективното е работно поддържащо благо, което възниква в производството (разглеждано като първоначална, “*инициална*” фаза на възпроизводството), затова то е *инификасно*. **Второ** (β), иниприфективното благо е изход на подсистемата на правата връзка (на регулираната подсистема) на някаква функционираща система, дейността на която (подсистема) се интерпретира като производство, в движението си оказва **пряко** въздействие върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **непосредствено** към удовлетворяването на някакви потребности (затова то е *директно ефикасно*, т.е. *дификасно* благо, същото като *ефективно* благо). **Трето** (γ), след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му иниприфективното икономическо благо **има относително самостоятелна предметеност** и затова може да се интерпретира като първично (“примарно”) ефикасно благо, т.е. като *прификасно благо*. **Крайното** (комплексното) му определение като *иниприфективно благо* показва, че то е резултат от *иниприфективна дейност* (iniprffective activity /work/) и оказва *иниприфективно* въздействие върху околната среда. То удовлетворява *иниприфективни потребности* (iniprffective needs /necessities/) на социума (в т.ч. иниприфективни потребности на поддържащата и иниприфективни потребности на супериалната сфера). В областта на иниприфективната дейност, където се създава иниприфективното благо, се конституира понятието за *иниприфективност* (iniprfectivity), в т.ч. *средна иниприфективност* и *пределна иниприфективност*. Според субстанциалната класификация иниприфективното благо (производствената продукция) може да бъде както *материално иниприфективно благо* (material iniprffective good) (материална производствена продукция), така и *нематериално иниприфективно благо* (immaterial iniprffective good) (нематериална производствена продукция). В съответствие с това се конституират понятията за *материална иниприфективност* (material iniprfectivity) (в т.ч. средна и пределна) и *нематериална иниприфективност* (immaterial iniprfectivity) (в т.ч. средна и пределна).

Производствената услуга [тя е същото като *инисефективно благо* (iniseffective good), *пряко вторично производствено благо* (direct secondary good), *сефекторно благо* (seffactory good), *вторичен продукт* (primary product)] е едновременно разновидност на инифективното (прякото производствено, иниди-

фикасното, ефекторното) благо (същото като продукт) и сефективното благо (услугата). Тъй като пък от своя страна инифективното благо е едновременно разновидност на инификасното и на ефективното благо, а сефективното благо е едновременно разновидност на сефикасното и на ефективното благо, то **в крайна сметка** инисефективното благо (производствената услуга) е едновременно разновидност на (α) *инификасното* благо, (β) *ефективното* благо и (γ) *сефикасното* благо и затова притежава техните характеристики. **Първо** (α), инисефективното е работно поддържащо благо, което възниква в производството (разглеждано като първоначална, „инициална“ фаза на възпроизводството), затова то е *инификасно*. **Второ** (β), инисефективното благо е изход на подсистемата на правата връзка (на регулираната подсистема) на някаква функционираща система, дейността на която (подсистема) се интерпретира като производство, в движението си оказва **пряко въздействие** върху заобикалящата го социална (поддържаща или супериална) среда и е насочено **непосредствено** към удовлетворяването на някакви потребности (затова то е *директно ефикасно*, т.е. *дификасно благо*, същото като *ефективно благо*). **Трето** (γ), след неговото създаване и преди консумацията (употребата) му инисефективното икономическо благо **няма относително самостоятелна предметност** (създаването му или се осъществява едновременно с потреблението, или пък прераства непосредствено в потреблението) и затова може да се интерпретира като вторично („секондарно“) ефикасно, т.е. като *сефикасно благо*. **Крайното** (комплексното) му определение като *инисефективно благо* показва, че то е резултат от *инисефективна дейност* (iniseffective activity /work/) и оказва *инисефективно* въздействие върху околната среда. То удовлетворява *инисефективни потребности* (iniseffective needs /necessities/) на социума (в т.ч. инисефективни потребности на поддържащата и инисефективни потребности на супериалната сфера). В областта на инисефективната дейност, където се създава инисефективното благо, се конституира понятието за *инисефективност* (iniseffectivity), в т.ч. *средна инисефективност* и *пределна инисефективност*. Инисефективното благо (производствената услуга) може да бъде само *нематериално инисефективно благо* (immaterial iniseffective good) (нематериална производствена услуга). В съответствие с това се конституира понятието *нематериална инисефективност* (immaterial iniseffectivity) (в т.ч. средна и пределна).

Разновидности на квазиефективното (индификасното) благо при комбиниране на възпроизводствената и предметната основна класификация

На табл. 5-а са посочени разновидностите на квазиефективното (индификасното) благо, получени при комбинираното прилагане на възпроизводствената и предметната основна класификация. Съответстващите на това разновидности на квазиефективността са посочени на табл. 5-б. При техния анализ се прилагат вече използваните принципи.

Таблица 5-а

Разновидности на квазиефективното (индификасното) благо едновременно според възпроизводствената и предметната основна класификация

Квазиефективно (индификасно) благо	1. Квазиприфективно благо (сервопродукция)	2. Квазисефективно благо (сервоуслуга)
1. Квазирефективно (непряко възпроизводствено, реиндификасно) благо	Квазиреприфективно (непряко първично възпроизводствено) благо, възпроизводствена сервопродукция)	Квазиресефективно (непряко вторично възпроизводствено) благо (възпроизводствена сервоуслуга)
2. Квазиинифективно (непряко производствено, инидификасно, квазиефекторно) благо (сервопродукт)	Квазииниприфективно (непряко първично производствено, квазиприфекторно) благо (производствена сервопродукция, първичен сервопродукт)	Квазиинисефективно (непряко вторично производствено, квазисефекторно) благо (производствена сервоуслуга, вторичен сервопродукт)
3. Квазикофективно (непряко следпроизводствено, коиндификасно) благо		Квазикосефективно (непряко вторично следпроизводствено) благо (следпроизводствена сервоуслуга)

Таблица 5-б

Разновидности на квазиефективността едновременно според възпроизводствената и предметната основна класификация

Квазиефективност (индификасност, непряка артипрефикасност)	1. Квазиприфективност (непряка първична артипрефикасност, първична квазиефективност)	2. Квазисефективност (непряка вторична артипрефикасност, вторична квазиефективност)
1. Квазирефективност (реиндификасност, непряка възпроизводствена артипрефикасност, възпроизводствена квазиефективност)	Квазиреприфективност (непряка първична възпроизводствена артипрефикасност, първична възпроизводствена квазиефективност)	Квазиресефективност (непряка вторична възпроизводствена артипрефикасност, вторична възпроизводствена квазиефективност)
2. Квазиинифективност (инидификасност, непряка производствена артипрефикасност, производствена квазиефективност, квазиефекторност)	Квазииниприфективност (непряка първична производствена артипрефикасност, първична производствена квазиефективност, първична квазиефекторност)	Квазиинисефективност (непряка вторична производствена артипрефикасност, вторична производствена квазиефективност, вторична квазиефекторност)
3. Квазикофективност (коиндификасност, непряка следпроизводствена артипрефикасност, следпроизводствена квазиефективност)		Квазикосефективност (непряка вторична следпроизводствена артипрефикасност, вторична следпроизводствена квазиефективност)

Производителен и непроизводителен труд

Разграничението между производителния и непроизводителния труд има фундаментално значение за икономическата теория и икономическата практика. От него зависи правилното определяне на обема на националния доход и на добавената стойност, на темповете на икономическия растеж и на други важни икономически величини, което е условие за изработването на обоснована икономическа политика на държавата.

Производителният труд (productive labour) е трудът, който създава нова *ценност* (worth), в т.ч. нова *стойност* (value) и нова *полезност* (utility). Това е основанието лицата, които полагат (упражняват) производителен труд, да участват в *първичното разпределение* (primary distribution) на дохода. Мярка за участието им в първичното разпределение на дохода е именно новосъздадената от тях *ценност* (стойност и полезност).⁵ *Непроизводителният труд* (unproductive labour) е трудът, който не създава нова *ценност*, в т.ч. нова *стойност* и нова *полезност*, и както всеки друг труд, също е полезен и също създава блага. Той е полезен, защото на различни равнища и сектори на организацията на възпроизводството в социума поддържа и създава необходимата среда както за осъществяването на производителния труд, така и на самия себе си. Непроизводителният труд създава *квазиценност* (quasi-worth), в т.ч. *квазистойност* (quasi-value) и *квазиполезност* (quasi-utility). Квазиценността (квазистойността и квазиполезността) е също действителна субстанция, каквато е и ценността (стойността и полезността), но с тази разлика, че е само косвено (непряко) съдействаща за осигуряването на условия за възникването на ценността (на стойността и на полезността). Това е основанието лицата, които полагат (упражняват) непроизводителен труд, да участват в *преразпределението* (redistribution) на дохода. Мярка за участието им в това преразпределение е именно създадената от тях квазиценност (квазистойност и квазиполезност).

В смисъла на изложеното дотук производителен е само трудът, който произвежда *продукта* (т.е. трудът в производството), наричан още *инфективно* (пряко производствено, инидификасно, ефекторно) благо. Според предметната си природа към него се числят (1) *производствената продукция*, наричана още *иниприфективно* (прифекторно, пряко първично производствено) благо или първичен продукт и (2) *производствената услуга*, наричана още *инисефективно* (сефекторно, пряко вторично производствено) благо или вторичен продукт. Това показва, че научната продукция се числи към производствената продукция (като една от разновидностите на продукта) и че медицинската и образователната услуга се числят към производствената услуга (като друга от разновидностите на продукта). Така че трудът, създаващ научната продукция, медицинската услуга и образователната услуга по

⁵ Схващанията ми относно природата и присъщите зависимости на ценността, стойността и полезността вж. в *Миркович, К. Полезност и стойност*. С.: "Тракия-М", 497 с.

своята природа е производителен. Той е производителен труд, защото: (1) неговият резултат участва **пряко** в удовлетворяването на потребностите на социума (при това много по-важни от потребността от носни кърпички, например); (2) при него се изразходват целесъобразни усилия, така че той създава стойност; (3) при него се прилагат професионални умения, така че той създава полезност. Когато производствената продукция е *материално благо*, тогава участващият в нейното създаване труд е *материално-производителен* (materially-productive labour), а когато тя е *нематериално благо*, тогава участващият в създаването ѝ труд е *нематериално-производителен* (immaterially-productive labour). Производствената услуга е винаги нематериално благо, затова трудът, който участва в нейното създаване, е нематериално-производителен труд.

Във всички останали случаи трудът е непроизводителен. Тук се числят три групи случаи. **Първо**, това е трудът в супериалната (в настроената) сфера - той е *супериално-непроизводителен труд* (superially-unproductive labour). **Второ**, това е трудът в следпроизводството (в размяната, разпределението и потреблението) (без случаите на продължаване на производствения процес в тези области) - той е *следпроизводствено-непроизводителен труд* (post-productionally-unproductive labour). **Трето**, това е трудът в непряката дейност (трудът в регулирането и управлението на всички дейности, т.е. регулативният и управленският труд) - той е *серво-непроизводителен труд* (servo-unproductive labour).

Основният извод е, че преобладаващото схващане за труда в нематериалната сфера като за обезателно непроизводителен труд, който участва само в преразпределението на доходите, е вече анахронизъм. Една значима част от труда в нематериалната сфера е производителен и той създава нова стойност. Разграничението между производителния и непроизводителния труд, както и между първичното разпределение и преразпределението трябва да се основава върху други, системно изведени критерии, при което разграничението между материалната и нематериалната сфера може да играе само съпътстваща роля. В противен случай нараства опасността икономическата теория и икономическата практика (в т.ч. и управлението на икономиката) да се разминат с императивите на все повече утвърждаващата се информационна епоха.

24.II.2011 г.